

kulfötter med en medalj föreställande Karl XI i mitten, nära överensstämmande med en liknande pjäs, som av Kung Gustav V inköpts — jag tror i Paris — och skänkts till Kungl. Myntkabinettet.

Särskilt märklig var kyrkan i Sucevitsa med dess in- och utvändiga målningar. Mestadels ha den ortodoxa kyrkans många helgon porträtterats, men mycket sevärd är också en scen, som framställer ett antal heliga män, klättrande uppför dygdernas steg. En och annan halkar ned och gripes omedelbart av en stygg djävul med horn och klövar och ansikte även på magen, allt under applåder från lyckliga medtävlare, som lyckas hålla balansen upp till högsta pinnen.

Det gjorde ett sympatiskt intryck att i klostren liksom i Cernautsis metroplitpalats finna porträtt av den gamla Habsburgska dynastiens härskare, frikostiga donatorer som de tydligen varit.

I den transsylvanska staden Cluj ändades färden med stora högtidligheter. Så rika och präktiga museala samlingar, både på det arkeologiska och det etnografiska området, som här, hade vi knappast förut skådat i Rumänien. Och det var med uppriktigt beklagande som vi måste lämna denna stad med dess rikt utvecklade intellektuella liv, vars traditioner ju gå tillbaka till den österrikiska monarkiens tid, men fortfarande hållas högt även under den nya regimen.

T. J. Arne.

HISTORIKERKONGRESSEN I ISTANBUL

Ett av den moderna kulturstatens kännemärken är, att den anordnar kongresser, helst internationella. Intet är då naturligare än att också Turkiet efter sin ommöblering till västerländsk stat inträtt i kongressländernas led. Det är särskilt två slags kongresser, som i Turkiet omfattas med största intresse, nämligen de historiska och de lingvistiska. Båda slagen äro starkt arkeologiskt betonade. Ingendera är i egentlig mening internationell, men främmande vetenskapsmän pläga inbjudas för att ta del av Turkiets nyaste framsteg på det vetenskapliga gebitet. Ett flertal föredrag hållas emellertid på turkiska, den turkiska lärarkåren beordras i stor utsträckning att tillgodogöra sig den visdom som flödar från föredragshållarnas läppar, och de utländska föredragen översättas till turkiska.

I slutet av september detta år hölls i Istanbul den andra turkiska historikerkongressen. Mer än ett 30-tal utländska lärde hade inbjudits att på turkiska statens bekostnad ditresa och deltaga i kongressens arbeten. Då det officiella historiska intresset i Turkiet huvudsakligen förlagts till tiden före den klassiska grekiska civilisationens framträdande, märktes ett ovanligt stort antal arkeologer, från Sverige professor Axel W. Persson och under-teknad.

Som värd för kongressen stod »Türk Tarih Kurumu», Sällskapet för turkisk historia, grundat 1931. I sitt tal vid kongressens öppnande förkla-

rade dess ordförande Hasan Cemil Çambel, att dennas ändamål var att inför det turkiska folket och de främmande gästerna uppvisa resultaten av de vetenskapliga utgrävningar, som företagits i Anatolien. Ett klarare uttryck för vad man från turkisk sida hoppades av kongressen gav säkerligen professor Necmi Dilmen, när han i fortsättningen betonade dessa undersökningars världsomfattande betydelse. Han påpekade den turkiska civilisationens oerhört viktiga karaktär och betonade släktskapen mellan de indoeuro-

Fig. 5.
Kemal Atatürk, turkiska republikens
president.

peiska och samitiska språken, vilken lätt kunde förklaras genom deras med turkiskan gemensamma ursprung.

Ännu tydligare uttryckte sig den turkiska pressen. Den nya historiska skolan i Turkiet »återför mänsklighetens ursprung till Altaibergen och till Centralasiens platåer, varifrån de första människorna spridde sig i alla fyra väderstrecken för att pryda, försköna och befolka världen». Den turkiska historiska vetenskapen har uppdagat nya sanningar: »turkarna ha alltid — ända sedan den avlägsna forntiden — bebott Anatolien och inte endast befolkat den främre Orienten utan även Donaubäckenet».

I väntan på alla de avslöjanden rörande turkarnas historia som kongressen kunde komma att bjuda, hade man gott tillfälle att studera den verkligt charmanta utställning, som ordnats i Dolma Bahçepalatset. En betydande del av denna utgjordes av de ståtliga fynd, som gjorts vid utgrävningar i Alaca Hüyük (Aladja), nordöst om Ankara, av de turkiska arkeologerna Remzi Arik och Hamit Koschay. I stora gravkammare byggda av sten och trä, lågo människoskelett i hukläge, omgivna av husdjurs skelett samt talrika föremål av brons, guld och silver jämte lerkärl. De stora genombrutna

bronsskivorna uppfattas som solsymboler. Kärll av silver, av koppar eller möjligen brons, förekommo ymnigt, vidare guldsmycken och ett par vackra guldkärll, det ena i form av en kanna med pip och handtag, det andra liknande ett champagneglas på hög fot. Särdeles märkliga äro de många statyerna av hjortar och oxar i stort format, förmodligen av brons (eller koppar) och stundom försedda med silverinläggningar.

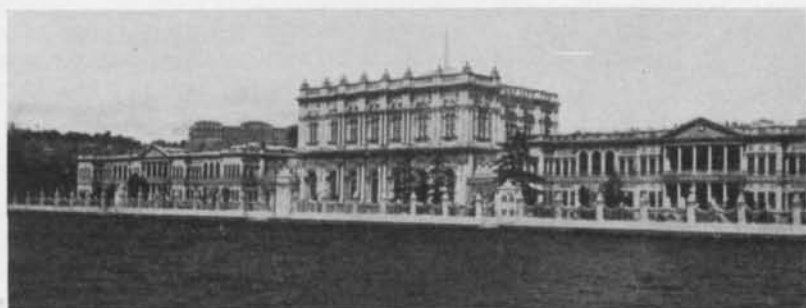

Fig. 6.
Istanbul. Dolma-Bahçe-palatset, kongresslokal.

Men också andra märkliga utgrävningsplatser i Anatolien voro representerade, allt ifrån Troja och Boghas Köi till Alischar och Ankara.

Från Seralj- och Evkafmuseerna hade många förnämliga saker utlånats, såsom seldjukmattorna från Konia och talrika illustrerade böcker, däribland den berömda turkiske geografen Piri Reis' kartor från 1500-talets början.

Även det moderna Turkiets utveckling under Atatürks ledning belystes genom talrika planscher, kartor och diagram. En hel sal ägnades åt frihetskriget och den litteratur, som däröver uppstått.

Kongressens skyddsherre och mest intresserade åhörare var Kemal Atatürk, republikens president. Sällan saknades han på sin reserverade hedersplats. Endast när skioptikonbilder visades höll han sig i likhet med andra sydeuropeiska statsöverhuvuden fjärran av lätt gissade skäl. Stor vördnad, smickrande utgjutelser, talrika applåder ägnades Atatürk, och man glömde aldrig, att Istanbul är det gamla Bysans' efterföljare. Själv syntes han inte njuta av all denna uppmärksamhet; hans uppsyn var butter, utan ett leende. Hans hållning är kanske inte oförklarlig.

En framträdande roll spelade Atatürks adoptivdotter bayan Afet, en liten rundhyllt energisk dam, som från folkskollärarinna kämpat sig fram till en professur och värdigheten av — låt oss säga — republikansk prinsessa. En annan av Atatürks adoptivdöttrar är militärflygare.

Fröken Afet är både antropolog och historiker, lärjunge till professor Pittard från Genève, vilken därför också rönt särskild uppmärksamhet från Atatürks sida. Med häpnad och beundran åhörde professor Pittard under en fyra timmars mottagning Atatürks utläggning av »solspråksteorien». Övriga kongressmedlemmar inbjödos av fröken Afet att ombord på Atatürks

lustjakt Ertoghrul företaga en färd på Bosporen och Marmarasjön till badorten Floria, en av de vackraste utflykter man gärna kan tänka sig. I Floria har Atatürk åt sig låtit bygga en sommarvilla i ultramodern funktionsstil, som kongressmedlemmarna fingo tillfälle att grundligt besiktiga. Biblioteket innehöll förutom von le Coqs ståtliga planschverk över östturkestansk konst ordböcker av alla slag. Eftersom alla språk härstamma från turkiskan, har etymologiserandet blivit ett omtyckt sällskapsnöje inom den turkiska societeten. I Floriavillan finnes ett trevligt arbetsrum med bekväma stolar, där Atatürk ofta tillbringar sina aftnar i sällskap med lärda vänner från universiteten i Ankara och Istanbul. Här förs livliga diskussioner i höga ämnen, och det händer att värden plötsligt springer upp och hämtar ned en av hyllans volymer, som kan ge anvisning om huruvida inte exempelvis ordet direktör skulle kunna härledas ur det turkiska språket, där ordet direk betyder tältpåle och direktör följaktligen företagets stöttepinne.

Solspråksföredragen höllos på turkiska och voro därför föga njutbara för utlänningarna, av vilka blott ett ringa fåtal förstod detta språk. De flesta gästerna liksom de dugligaste turkiska vetenskapsmännen voro arkeologer, och flertalet avhandlade ämnen berörde därför Anatoliens ställning i forntiden, dess kultur, dess förbindelser åt olika håll o. s. v. Nu bör man veta, att »Türk Tarih Kurumu» företräder den meningen, som även införts i skolorna, att turkar sedan urminnes tider bebott Anatolien och att de nuvarande turkarna alltså äro vad man kallar ett autochtont folk. Att de första historiskt kända turkarna under namnet seldjucker inföllo i Anatolien på 1000-talet, och att, så vitt man vet, turkiska icke tidigare talats i detta land, bryr man sig icke om: turkarna äro ett korts kalligt folk, och då korts kallar från förhistorisk tid jämväl påträffats i Anatolien, är det ju tydligt att de måste vara släkt sinsemellan. Turkarna äga, säger man, inga mongoliska drag, de äro närmast i släkt med den korts kalliga mellaneuropeiska »homo alpinus», som måste ha invandrat från främre Asien och medfört allt högre kultur.

Professor Pittard gav i sitt föredrag dessa turkiska teoretiker vatten på deras kvarn. Sedan han först förklarade, att sädeslagen tidigast upptäckts och odlats av människan någonstans mellan Indus och Marmarasjön och att likaså husdjurens domesticering försiggått på samma område, inskränkte han plötsligt utan tillstymmelse till bevis detta område till Anatolien. Då man funnit några hettitiska korts kallar, voro sannolikt deras föregångare och efterträdare i Anatolien fram till våra dagar av samma ras, och besläktade med de korts kalliga perserna i Iran och turkmenerna i Turkestan. Inom parentes bör anmärkas, att turkmenerna visserligen tala turkiska men äro långskalliga.

Enligt professor Pittard var det dessa korts kallar från Anatolien som under mesolitisk och neolitisk tid invandrade i Europa, medförande en högre kultur. »Hela Europa, ja hela den civiliserade planeten — ty de övriga världsdelarna ha blivit solidariska med Europa — borde anse Anatolien (och när-

liggande länder) som en helig mark, varifrån vi fått själva elementen till vår nuvarande civilisation. Och varifrån vi torde ha mottagit en av våra förnämsta raser. Främre Asien är liksom Europas moder.»

Professor Pittard underlät hela tiden att nämna Egyptens och Babyloniens namn. Det skulle ha i någon mån minskat lyskraften i Anatoliens gloria.

Något försiktigare var fröken Dellenbach, en lärjunge till professor Pittard. Hon förordade vidare studier i fråga om turkarnas antropologi. Av hennes litteraturförteckning framgick, att hon saknade kännedom om moderna, på engelska avfattade arbeten om främre Asiens antropologi t. ex. av Kappers, Henry Field och Arel Stein.

Fröken Afet hade mätt och undersökt 200 turkiska kvinnor, men lämnade tyvärr ingen uppgift om, ur vilken samhällsklass dessa stammade, om de voro stadsbor, byinnevånare eller nomader. Flertalet av dessa kvinnor voro kortskalliga med långa ansikten och långa näsor, mellan 142 och 170 cm, flertalet omkring 155 cm. I 62 % fall var näsan konkav. Hos ingen av de undersökta kvinnorna kunde det s. k. mongolvecket å ögonlocket iakttagas. Brunt hår förekom hos 56 %, svart hos 34 %.

Slutsatsen blev, att turkarna alls icke äro några mongoler utan närmast tillhöra den alpina rasen.

Och så torde nog också vara förhållandet. De verkliga turkarna, kirgiserna, äro också kortskalliga, men visa mongoloida drag. De i Anatolien invandrade turkarna voro kanske inte heller så renrasiga, och i Anatolien ha de genom giften med landets gamla befolkning, som delvis islamiserades, fullständigt förlorat sina ursprungliga turkiska rasdrag. Man bör heller inte förgäta de 100 000-tals kristna barn, som rövades under krigen och uppfostrades i islam. Man måste gå till de fåtaliga nomaderna — jürükerna — i Anatolien för att få skåda något mera ursprungligt turkiskt. Man skulle alltså kunna säga, att i Anatolien härskar väl ett turkiskt språk, men där finns inga turkar. Anatoliens nuvarande invånare härstamma verkligen, åtminstone på mödernet, från den tidigare befolkningen. Om dennas rassammansättning är det måhända för tidigt att ännu yttra sig, då undersökningsmaterialet är så obetydligt.

Besläktade problem behandlades i flera fall av olika forskare ur skilda synpunkter.

Professor Axel W. Persson från Uppsala skildrade förbindelserna mellan Anatolien och Grekland, inklusive Kreta. Han menade, att det anatoliska folkelement som uppbar den minoiska kulturen på sistnämnda ö och dit invandrat vid bronsålderns början, sedermera, när denna kultur omkring år 1400 f. Kr. tillintetgjordes, delvis återflyttade till Mindre Asien. Man skulle därför i sydvästra Anatolien kunna vänta ett minoiskt skikt under det grekisk-joniska, som sedermera fick en så lysande utveckling. Professor Perssons för nästa år planlagda anatoliska grävningar gå ut på att undersöka, huru härmed förhåller sig.

Professor Marinatos från Kreta påvisade också talrika likheter mellan kretentisk och mindreasiatisk kultur, och ansåg liksom professor Persson

dessa bero på en invandring till Anatolien från Kreta. Men denna invandring var enligt Marinatos icke föranledd av den minoiska kulturens tillintetgörande av nordliga, kontinentalgrekiska element, som Persson förmodade, utan utgjorde en ren kolonisering. Denna utvandring förorsakades visserligen genom något slags katastrof, men denna bestod antingen i en

Fig. 7.
Prof. W. Dörpfeld visar Trojas ruiner.

inre revolution eller i en jordbävning, som förstörde palatsen i Knossos och Phæstos omkring år 1600. Även Mykenes uppkomst vid denna tid måste bero på en kretensisk kolonisering. En ny kolonisationsvåg följde omkring år 1500, då en rad kretensiska palats och städer förstördes genom det väldiga vulkanutbrött, som sänkte hälften av ön Thera. Den åtföljande jordbävningen och flodvågen åstadkommo en oerhörd fördöelse inom en vid omkrets. Kreta ligger blott omkring 11 mil från Theras krater.

Inalles höllos väl ett 70-tal föredrag över arkeologiska, historiska och språkhistoriska ämnen, många av värde och ägnade att belysa både Anatoliens och turkarnas roll i historien.

Ett par intressanta konsthistoriska föredrag höllos av professor Sarre från Berlin och den amerikanske professorn Whittemore. Professor Sarre gav en analys av den seldjukiska konsten i Konia och tyckte sig där förspörja något av turkisk egenart trots det överväldigande persiska konstinflytandet. Professor Whittemore, som sedan 6 år tillbaka framkallar och konserverar de härliga mosaikerna i Justiniani kyrka Aya Sofia, visade

resultaten av sin verksamhet i en kolorerad kinofilm av största intresse. Underbara porträtt av 900- och 1000-talens kejsare och kejsarinnor ha framkommit, fullt naturalistiska, icke av den vanliga hieratiska karaktären.

Den turkiska gästfriheten var storartad. Samtliga utläningar inackorderades i stadens förnämsta hotell, Tokatlyan, och det var sannerligen inte myndigheternas fel, om något klickade.

Under själva kongressen företogs utflykter till museer, moskéer och andra sevärdheter i Stambul, och efter densamma, kunde deltagarna välja på två långresor, den ena till Ankara, Boghas Köy och Aladja Hüyük, den andra till Troja. Självalde jag utfärden till Troja, enär man sagt, att i framtiden vissa svårigheter skulle vara förbundna med resan dit. Området indrages i Dardanellbefästningarnas zon, vilket kräver särskilt tillstånd för besök. Ett tiotal kongressdeltagare av olika nationaliteter företogo denna tredagarstur. Den verkliga ledaren för utflykten var den 84-årige Wilhelm Dörpfeld, Schliemanns gamle medarbetare och den, som bragte ordning i vetandet om Troja. Outtröttlig som en yngling trots sin halvblindhet och sin ålder visade han oss såväl sina gamla grävningar, som de nya, vilka under de senaste 6 åren utförts av en amerikansk expedition under ledning av norskamerikanen Blegen. Intresset väckes framför allt av grävningarna i den äldsta »staden» med dess 3 olika skikt och av undersökningarna av det stora gudinnetempel i romarnes Ilion.

T. J. Arne.

SVENSKA FORNMINNESFÖRENINGEN

Svenska Fornminnesföreningens utflykt 1936 gällde K. Djurgården, Stockholm, och ägde rum söndagen den 7 juni. Ett 80-tal medlemmar samlades kl. 12 midd. i Allmänna Gränd, där ordföranden landshövding N. Edén hälsade de närvarande välkomna. Under ledning av dr H. Alm besågs Gamla Djurgårdsstaden jämte Beckholmen, varvid följande route togs: Mjölnergården—Gamla Apoteket—Lodsachska Varvets hus—Östra Varvsgränd—Breda Gatan—Långa Gatan ned till Bellmanshuset å Gröna Lund—Beckholmen. Därpå gav dr Alm vid Stora Eken å Djurgårdsslätten en översikt över den kringliggande Djurgårdsbebyggelsen. Sedan kl. 2 kaffe intagits i trädgården Stora Rosenvik 3 B, lämnade dr Alm kl. 3,15 från Folkskolans platå en exposé över bebyggelsen å Alberget och kringliggande område. Färden ställdes därefter till Rosendals slott, som kl. 4,15 demonstrerades av överintendenten dr G. M. Silfverstolpe. Kl. 6 avslutades dagen med middag å Hasselbacken.

Under hösten hölls ett sammanträde, den 29 oktober. Till detta, som ägde rum i Statens Historiska Museums medeltidssal, hade inbjudits dr Poul Nörlund, Köpenhamn, vilken höll föredrag över ämnet »Udgravningen af Trelleborg, et själlandsk Jomsborg fra Vikingetiden». I diskussionen efter det med livligt bifall mottagna föredraget yttrade sig landshövding N. Edén, dr T. J. Arne, dr H. Klein, prof. B. Nerman, hovrättsrådet